

O PRAVIMA OSOBA S INVALIDITETOM U BOSNI I HERCEGOVINI PRVI PUT PRED KOMITETOM UJEDINJENIH NACIJA U ŽENEVI

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini

Bosna i Hercegovina je Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom UN i Opcioni protokol ratificirala u martu 2010. godine i time preuzela obavezu da osobama s invaliditetom na cijeloj teritoriji države, bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, omogućiti i osigurati puno poštovanje i uživanje njihovih ljudskih prava. Država Bosna i Hercegovina je pripremila i poslala svoj inicijalni izvještaj o provođenju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Komitetu za prava osoba s invaliditetom Ujedinjenih nacija kao što joj je i bila obaveza. Komiteti Ujedinjenih nacija kao i većina drugih tijela UN pozivaju i podstiču civilni sektor da se uključi i u proces izvještavanja o stanju ljudskih prava kroz pisanje alternativnih ili tkz. izvještaja u sjeni.

Monitoring prava osoba s invaliditetom u BiH

Organizacija MyRight, bivša SHIA, od 2009. godine u BiH sprovodi program jačanja znanja i vještina organizacija osoba s invaliditetom (OOSI) i osoba s invaliditetom s ciljem samostalnog zagovaranja za bolji položaj i ostvarivanja prava osoba s invaliditetom.

Zahvaljujući ovom programu, pet koalicija organizacija osoba s invaliditetom¹ koje djeluju na području pet regija u Bosni i Hercegovini: Bijeljina, Doboj, Tuzla, Mostar i Sarajevo dobile su priliku da napišu Alternativni izvještaj o primjeni Konvencije o pravima osoba s invaliditetom u BiH.

Isti je nastao kao rezultat opsežnog monitoringa ljudskih prava, koji je urađen 2012-2013 i njegovi nalazi su sadržani u prvom Alternativnom izvještaju o primjeni Konvencije o pravima osoba s invaliditetom koji je objavljen 2014. godine. MyRight je koordinirao procesom monitoringa ljudskih prava osoba s invaliditetom, koje su sprovele pomenute koalicije, koristeći DRPI metodologiju holističkog monitoringa (DRPI -Međunarodna promocija prava osoba sa invaliditetom www.drpi.research.yorku.ca). DRPI metodologija je razvijena na univerzitetu York u Kanadi od strane stručnjaka za istraživački proces i ljudska prava.

Čekajući da Komitet UN zakaže datum za pregled stanja ljudskih prava osoba s invaliditetom u BiH, iste koalicije su 2015. sprovele i drugi, manji, monitoring koji nije pokazao nikakav napredak u poštovanju ljudskih prava. Nalazi monitoringa pokazuju da se pristup zasnovan na ljudskim pravima ne primjenjuje jer nije došlo do usklađivanja niti efikasne implementacije Konvencije o pravima osoba s invaliditetom kako u zakonodavstvu tako ni u praksi.

Izvještaj o primjeni Konvencije o pravima osoba s invaliditetom u BiH

Alternativni izvještaj o primjeni Konvencije o pravima osoba s invaliditetom u BiH koji je u julu 2016. predat Komitetu za prava osoba s invaliditetom UN je znatno smanjen i izmijenjen obimom i sadržajem u odnosu na prvi koji je napravljen 2014. godine kako bi bolje odgovorio na tehničke zahtjeve i upute koje Komitet UN o pravima osoba s invaliditetom preporučuje za podnosiocima izvještaja.

Cilj alternativnog izvještaja jeste da skrene pažnju domaće i međunarodne javnosti i izvrši pritisak na državu BiH kako bi uložila više napora i svojim aktivnostima dovela do poboljšanja stanja poštovanja, zaštite i unapređenja ljudskih prava osoba s invaliditetom. Takođe je cilj i da se pozitivne i kvalitetne promjene stanja ljudskih prava dese što brže, da umjesto dosadašnjeg medicinskog i milosrdnog modela pristupa osobama s invaliditetom imamo model zasnovan na ljudskim pravima. Model "ljudskih prava" usmjeren je na dostojanstvo ljudskog bića i tek nakon toga, ukoliko je to uistinu potrebno, na medicinske karakteristike te osobe. Ključne su četiri vrijednosti – dostojanstvo,

1

Koalicija organizacija osoba s invaliditetom Grada Bijeljine "KOLOSI"

Koalicija organizacija osoba s invaliditetom regije Doboj

Koalicija organizacija osoba s invaliditetom Hercegovačko-neretvanske županije/kantona „Zajedno smo jači“

Koordinacioni odbor udruženja osoba s invaliditetom Kantona Sarajevo

Koalicija organizacija osoba s invaliditetom Tuzlanskog kantona

autonomija, jednakost i solidarnost, te prepoznavanje vrijednosti ljudskog dostojanstva služi kao snažan podsjetnik da osobe s invaliditetom imaju udjela u društvu te polažu pravo na to društvo.

Osobe s invaliditetom su u izvještaju navele samo neke od mnoštva problema s kojima se svakodnevno suočavaju. Područja koja su analizirana u ovom izvještaju su: definicija invaliditeta bazirana na ljudskim pravima, ispunjavanje opštih obaveza u primjeni Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, žene i djeca s invaliditetom, pristupačnost, rizične i humanitarne situacije, jednakost pred zakonom, lična pokretljivost, obrazovanje, zdravlje, zapošljavanje i profesionalna rehabilitacija, odgovarajući životni standard, učešće u javnom i političkom životu i uloga OOSI, pristup pravdi, sloboda i sigurnost osobe, sloboda od mučenja ili okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, sloboda od eksploatacije, nasilja i zlostavljanja, nezavisan život i uključenost u zajednicu, sloboda izražavanja mišljenja i pristup informacijama, poštivanje doma i porodice, statistika i prikupljanje statističkih podataka i provođenje i praćenje provođenja Konvencije na nacionalnom nivou.

Jedan od gorućih problema je nemogućnost učešća osoba s invaliditetom u društvenim aktivnostima koje su uobičajene za sve prosječne građane: od odlaska u prodavnicu, doktoru, u redovne vrtiće i škole koje su najbliže mjestu stanovanja, pronalaska posla i aktivnog doprinosa obavljanju radnih zadataka, do mogućnosti da ispoljavaju svoju kreativnost i bave se onim što je njihov interes bilo da je to sport, čitanje ili pisanje knjiga ili da budu adekvatno obaviješteni o svim aktuelnostima, itd. Međutim nepristupačnost okoline, nepostojanje sistema pristupačnog prevoza, nikakve ili nepristupačne informacije su samo neki od uzroka ovog problema.

Drugi i veći problem su nedostatak i neadekvatnost ortopedskih i drugih asistivnih sredstava koji utiče na to da osobe s invaliditetom nemaju iste mogućnosti da samostalno žive život kakav žele pa zato ne dobijaju zadovoljavajući nivo obrazovanja i imaju slabe mogućnosti zapošljavanja, što dovodi do siromaštva ove populacije naših sugrađana.

Postojanje sistemske diskriminacija osoba s invaliditetom koji imaju različit obim prava a da se pri tom ne polazi sa stanovišta ljudskih prava i individualnih potreba osoba s invaliditetom nego se prava temelje na činjenici kad i kako je invaliditet nastao je dokaz nepoštovanja ljudskih prava osoba s invaliditetom.

Čak i zakoni koji nisu diskriminirajući po osobe s invaliditetom nemaju izrađene potrebne podzakonske akte i potreban budžet za njihovu implementaciju što dokazuje da je realnost života osoba s invaliditetom drugačija u odnosu na ono što piše u zakonima.

Otežavajuće okolnosti su da država nema strategiju za podizanje svijesti javnosti i promociju ljudskih prava osoba s invaliditetom tako da izostaju društvene promjene koje su rezultat promjene svijesti javnosti i izraz političke volje.

Predstavljanje Alternativnog izvještaja pred Komiteteom za prava osoba s invaliditetom UN u Ženevi

Predstavnici pet koalicija organizacija osoba s invaliditetom koji će predstaviti izvještaj pred članovima radne grupe Komiteta UN su: Zuko Fikret, Suvad Zahirović i Ana Kotur. Komitet za prava osoba s invaliditetom UN će nakon prezentacije izvještaja sastaviti listu pitanja koju će poslati predstavnicima države BiH kako bi saznali šta država planira učiniti kako bi poboljšala stanja ljudskih prava osoba s invaliditetom. Država svoje odgovore treba da prezentuje Komitetu UN u aprilu 2017. godine kad bude održan tkz. konstruktivni dijalog sa predstavnicima države. Rezultat cijelog procesa praćenja provođenja Konvencije od strane Komiteta UN su jasne preporuke državi da poboljša stanje ljudskih prava osoba s invaliditetom na osnovu kojih država treba da dostavi plan aktivnosti kao i rokove u kojima će ih sprovesti.

Ovaj materijal možete naći na www.myright.ba/pres-konferencija